

Województwo zachodniopomorskie

Wiedza o społeczeństwie

**Sprawozdanie z egzaminu maturalnego
w roku 2014**

Opracowanie

dr hab. Piotr Załęski (Centralna Komisja Egzaminacyjna)
dr Barbara Freier-Pniok (Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Jaworznie)

Redakcja

dr Wioletta Kozak (Centralna Komisja Egzaminacyjna)
dr Marcin Smolik (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Opracowanie techniczne

Bartosz Kowalewski (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Współpraca

Beata Dobrosielska (Centralna Komisja Egzaminacyjna)
Agata Wiśniewska (Centralna Komisja Egzaminacyjna)
Wydziały Badań i Analiz okręgowych komisji egzaminacyjnych

Opracowanie dla województwa zachodniopomorskiego**Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Poznaniu**

Maciej Młynarczyk
Jerzy Kraczkowski
Michał Pawlak
Jacek Pietrzak

Centralna Komisja Egzaminacyjna
ul. Józefa Lewartowskiego 6, 00-190 Warszawa
tel. 022 536 65 00, fax 022 536 65 04
e-mail: ckesekr@cke.edu.pl
www.cke.edu.pl

Poziom podstawowy

1. Opis arkusza

Arkusz egzaminacyjny z wiedzy o społeczeństwie na poziomie podstawowym składał się z 33 zadań, w tym z 17 zadań zamkniętych różnego rodzaju (wyboru wielokrotnego, prawda/fałsz, na dobieranie) oraz 16 zadań otwartych. Większość zadań (24) sprawdzała umiejętności w dwóch obszarach – wiadomości i rozumienia oraz korzystania z informacji, 8 zadań dotyczyło wyłącznie obszaru wiadomości i rozumienia, zaś ostatnie zadanie – tworzenia informacji. Zadania 1–5 sprawdzały umiejętności przede wszystkim z zakresu bloku *Społeczeństwo*, 6–17 – *Polityka*, 18–23 – *Prawo*, 24–29 – *Polska, Europa, Świat*. Zadania 30–32 oraz zadanie rozszerzonej odpowiedzi dotyczyły problematyki usytuowanej pomiędzy blokami *Prawo* oraz *Polska, Europa, Świat*. Za rozwiązanie wszystkich zadań zdający mógł otrzymać maksymalnie 100 punktów (w tym 43 punkty za zadania zamknięte, 42 punkty za zadania otwarte krótkiej odpowiedzi oraz 15 punktów za zadanie otwarte rozszerzonej odpowiedzi).

2. Dane dotyczące populacji zdających

Tabela 1. Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym

Liczba zdających		1 363
Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu w wersji standardowej	z liceów ogólnokształcących	967
	z liceów profilowanych	3
	z techników	389
	z liceów uzupełniających	2
	z techników uzupełniających	2
	ze szkół publicznych	1 286
	ze szkół niepublicznych	77
	ze szkół na wsi	2
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	434
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	465
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	462
	kobiety	834
	mężczyźni	529

Dane w tabeli dotyczą tegorocznych absolwentów.

Tabela 2. Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych

Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach w wersji dostosowanej	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	0
	słabowidzący	1
	niewidomi	0
	słabosłyszący	4
	niemy	0
	Ogółem	5

Do egzaminu przystąpili również absolwenci z lat ubiegłych, którzy dotychczas nie uzyskali świadectwa dojrzałości, oraz tacy, którzy uzyskali świadectwo dojrzałości we wcześniejszych latach, a w maju 2014 r. przystąpili ponownie do egzaminu maturalnego w celu podwyższenia wyniku egzaminacyjnego albo uzyskania wyniku z wiedzy o społeczeństwie jako nowego przedmiotu.

3. Przebieg egzaminu

Tabela 3. Informacje dotyczące przebiegu egzaminu

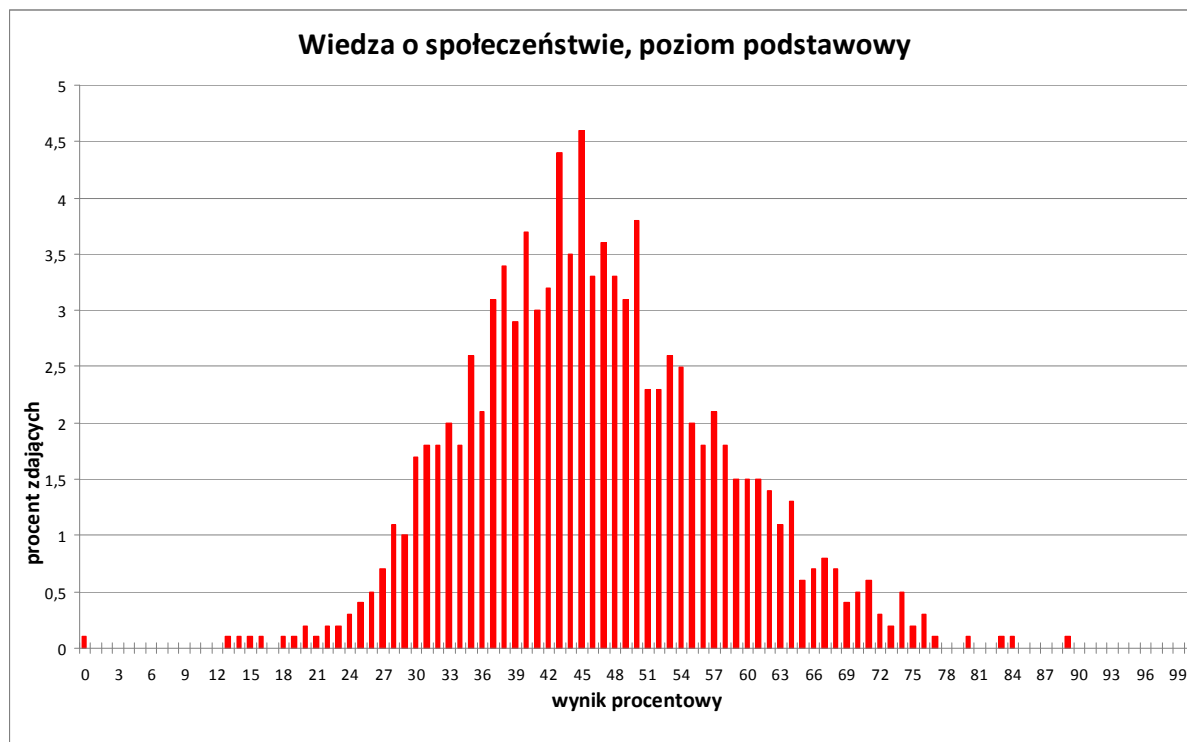
Termin egzaminu		9 maja 2014 r.	
Czas trwania egzaminu dla arkusza standardowego		120 minut	
Liczba szkół		171	
Liczba zespołów egzaminatorów*		2	
Liczba egzaminatorów*		41	
Liczba obserwatorów ¹ (§ 143)		1	
Liczba unieważnień ¹	w przypadku:		
	§ 99 ust.1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
		wniesienia lub korzystania przez zdającego w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	0
		zakłócenia przez zdającego prawidłowego przebiegu części egzaminu w sposób utrudniający pracę pozostałym zdającym	0
	§ 99 ust.2	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
§ 146 ust. 3	stwierdzenia naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzenia egzaminu	0	
Liczba wglądów ¹ (§ 107)		0	

* Dane dotyczą obu poziomów egzaminu (podstawowego i rozszerzonego) łącznie.

¹ Na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz.U. nr 83, poz. 562, ze zm.)

4. Podstawowe dane statystyczne

Wyniki zdających

Wykres 1. Rozkład wyników zdających

Tabela 4. Wyniki zdających – parametry statystyczne

Liczba zdających	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
1 363	0	89	45	45	46	11

Dane w tabeli dotyczą tegorocznych absolwentów.

Poziom wykonania zadań

Tabela 5. Poziom wykonania zadań

Nr zad.	Obszar standardów	Sprawdzana umiejętność	Poziom wykonania zadania (%)
1.	Korzystanie z informacji	Korzystanie ze źródeł informacji o życiu społecznym – opisy Wiadomości: formy i prawidłowości życia społecznego	77
2.	Korzystanie z informacji	Korzystanie ze źródeł informacji o życiu społecznym – opisy Wiadomości: formy i instytucje życia społecznego	64
3.	Korzystanie z informacji	Korzystanie ze źródeł informacji o życiu społecznym i politycznym – dane z badań opinii publicznej w formie wykresu Wiadomości: problemy społeczeństwa polskiego, kultura polityczna	33
4.	Korzystanie z informacji	Korzystanie ze źródeł informacji o życiu społecznym i politycznym – tekst popularnonaukowy Wiadomości: naród, formy życia społecznego	76
5.	Korzystanie z informacji	Korzystanie ze źródeł informacji o życiu społecznym i politycznym – tekst publicystyczny Wiadomości: struktura i problemy społeczeństwa polskiego, etniczność	70
6.	Korzystanie z informacji	Korzystanie ze źródeł informacji o życiu społecznym i politycznym – dane z badań opinii publicznej w formie wykresu Wiadomości: atrybuty państwa, wartości demokracji, kultura polityczna	46
7.	Korzystanie z informacji	Korzystanie ze źródeł informacji o życiu społecznym i politycznym – tekst popularnonaukowy Wiadomości: ideologie i doktryny polityczne	41
8.	Korzystanie z informacji	Korzystanie ze źródeł informacji o życiu społecznym i politycznym – tekst popularnonaukowy Wiadomości: formy demokracji, formy uczestnictwa obywateli w życiu publicznym	27
9.	Korzystanie z informacji	Korzystanie ze źródeł informacji o życiu społecznym i politycznym – dane z badań opinii publicznej w formie wykresów Wiadomości: partie polityczne, kultura polityczna	45
10.	Korzystanie z informacji	Korzystanie ze źródeł informacji o życiu społecznym i politycznym – tekst publicystyczny Wiadomości: formy demokracji, partie polityczne, formy uczestnictwa obywateli w życiu publicznym	39
11.	Korzystanie z informacji	Czytanie ze zrozumieniem przepisów prawnych – fragmenty konstytucji Wiadomości: ustrój Rzeczypospolitej Polskiej, konstytucja	55
12.	Wiadomości i rozumienie	Organy władzy Rzeczypospolitej Polskiej	44
13.	Wiadomości i rozumienie	Organy władzy Rzeczypospolitej Polskiej	63
14.	Korzystanie z informacji	Rozpoznawanie ważnych postaci życia publicznego, korzystanie ze źródeł informacji o życiu politycznym – fotografie i notki Wiadomości: organy władzy Rzeczypospolitej Polskiej	19
15.	Wiadomości i rozumienie	Organy władzy Rzeczypospolitej Polskiej	33
16.	Korzystanie z informacji	Korzystanie ze źródeł informacji o życiu politycznym – mapa i notki Wiadomości: ustrój Rzeczypospolitej Polskiej	36
17.	Wiadomości i rozumienie	Organy samorządu terytorialnego w Rzeczypospolitej Polskiej	14
18.	Wiadomości i rozumienie	Akty prawne, organy władzy Rzeczypospolitej Polskiej	29

19.	Wiadomości i rozumienie	Akty prawne, organy władzy Rzeczypospolitej Polskiej	71
20.	Wiadomości i rozumienie	Sądy, organy władzy Rzeczypospolitej Polskiej	82
21.	Korzystanie z informacji	Czytanie ze zrozumieniem przepisów prawnych – fragmenty konstytucji Wiadomości: sądy, organy władzy Rzeczypospolitej Polskiej	60
22.	Wiadomości i rozumienie	Dziedziny prawa, obywatel wobec prawa	57
23.	Korzystanie z informacji	Rozpoznawanie ważnych postaci życia publicznego, korzystanie ze źródeł informacji o życiu publicznym – fotografie i notki Wiadomości: prawa człowieka we współczesnym świecie	51
24.	Korzystanie z informacji	Korzystanie ze źródeł informacji o życiu politycznym – opisy Wiadomości: organizacje i instytucje międzynarodowe	9
25.	Korzystanie z informacji	Lokalizacja ważnych wydarzeń w czasie Wiadomości: Polska w Europie, działanie Unii Europejskiej	25
26.	Korzystanie z informacji	Korzystanie ze źródeł informacji o życiu społecznym i politycznym – dane z badań opinii publicznej w formie wykresu, tekst strategii rządowej Wiadomości: Polska w Europie, działanie Unii Europejskiej	66
27.	Korzystanie z informacji	Korzystanie ze źródeł informacji o życiu społecznym i politycznym – mapa polityczna Europy Wiadomości: działanie Unii Europejskiej, organizacje międzynarodowe	63
28.	Korzystanie z informacji	Korzystanie ze źródeł informacji o życiu społecznym i politycznym – tekst popularnonaukowy Wiadomości: konflikty we współczesnym świecie	85
29.	Korzystanie z informacji	Odróżnianie informacji o faktach od opinii, korzystanie ze źródeł informacji o życiu społecznym i politycznym Wiadomości: problemy współczesnego świata, problemy społeczeństwa polskiego	58
30.	Korzystanie z informacji	Czytanie ze zrozumieniem przepisów prawnych – fragmenty konwencji Wiadomości: problemy współczesnego świata, prawa człowieka we współczesnym świecie	78
31.	Korzystanie z informacji	Czytanie ze zrozumieniem przepisów prawnych – fragmenty konstytucji Wiadomości: prawa człowieka we współczesnym świecie, obywatel wobec prawa	29
32.	Korzystanie z informacji	Korzystanie ze źródeł informacji o życiu społecznym i politycznym – fotografia Wiadomości: organizacje międzynarodowe, prawa człowieka we współczesnym świecie	16
33.	Tworzenie informacji	Formułowanie wypowiedzi pisemnej zawierającej ocenę procesów społecznych i politycznych i wskazanie propozycji rozwiązań problemów Korzystanie z informacji: wskazywanie przyczyn i skutków procesów społecznych i politycznych, rozpoznawanie problemów świata, korzystanie ze źródeł informacji o życiu społecznym i politycznym Wiadomości: problemy współczesnego świata, prawa człowieka	29

Poziom rozszerzony

1. Opis arkusza

Arkusz egzaminacyjny z wiedzy o społeczeństwie na poziomie rozszerzonym składał się z 25 zadań, w tym z 9 zadań zamkniętych różnego rodzaju (wyboru wielokrotnego, prawda/fałsz, na dobieranie) oraz 16 zadań otwartych. Większość zadań (17) sprawdzała umiejętności w dwóch obszarach – wiadomości i rozumienia oraz korzystania z informacji, 7 zadań dotyczyło wyłącznie obszaru wiadomości i rozumienia, a część B. zadania 19. oraz zadanie 25. – tworzenia informacji. Arkusz był podzielony na trzy części: test (zadania 1–16), analizę materiałów źródłowych (zadania 17–24) oraz wypracowanie (zadanie 25). Zadania 1–4 sprawdzały umiejętności przede wszystkim z zakresu bloku *Spółczesność*, 5–11 – *Polityka*, 12–13 – *Prawo*, 14–16 – *Polska, Europa, Świat*. Zadania 17–20 oraz jedno z wypracowań dotyczyły problematyki usytuowanej pomiędzy blokami *Prawo* oraz *Polska, Europa, Świat*, zaś zadania 21–24 oraz drugie z wypracowań – problematyki bloku *Polityka*. Za rozwiązanie wszystkich zadań zdający mógł otrzymać maksymalnie 50 punktów (w tym 9 punktów za zadania zamknięte, 21 punktów za zadania otwarte krótkiej odpowiedzi oraz 20 punktów za wypracowanie).

2. Dane dotyczące populacji zdających

Tabela 1. Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym

Liczba zdających		328
Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu w wersji standardowej	z liceów ogólnokształcących	311
	z liceów profilowanych	0
	z techników	17
	z liceów uzupełniających	0
	z techników uzupełniających	0
	ze szkół publicznych	322
	ze szkół niepublicznych	6
	ze szkół na wsi	0
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	43
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	87
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	198
	kobiety	171
	mężczyźni	157

Dane w tabeli dotyczą tegorocznych absolwentów.

Z egzaminu zwolniono 5 uczniów – laureatów i finalistów Olimpiady Wiedzy o Polsce i Świecie Współczesnym.

Tabela 2. Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych

Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach w wersji dostosowanej	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	0
	słabowidzący	1
	niewidomi	0
	słabosłyszący	0
	niesłyszący	0
	Ogółem	1

Do egzaminu przystąpili również absolwenci z lat ubiegłych, którzy dotychczas nie uzyskali świadectwa dojrzałości, oraz tacy, którzy uzyskali świadectwo dojrzałości we wcześniejszych latach, a w maju 2014 roku przystąpili ponownie do egzaminu maturalnego w celu podwyższenia wyniku egzaminacyjnego albo uzyskania wyniku z wiedzy o społeczeństwie jako nowego przedmiotu.

3. Przebieg egzaminu

Tabela 3. Informacje dotyczące przebiegu egzaminu

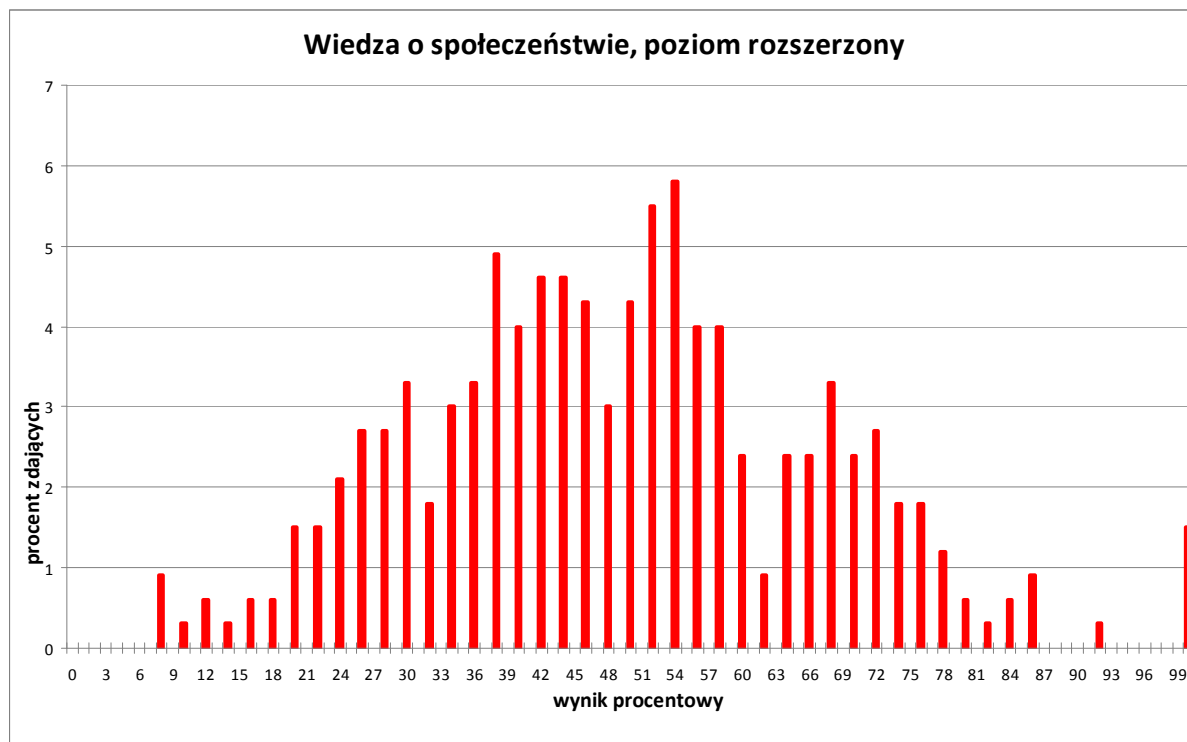
Termin egzaminu		9 maja 2014 r.	
Czas trwania egzaminu dla arkusza standardowego		180 minut	
Liczba szkół		75	
Liczba zespołów egzaminatorów*		2	
Liczba egzaminatorów*		41	
Liczba obserwatorów ¹ (§ 143)		0	
Liczba unieważnień ¹	w przypadku:		
	§ 99 ust. 1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
		wniesienia lub korzystania przez zdającego w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	0
		zakłócenia przez zdającego prawidłowego przebiegu części egzaminu w sposób utrudniający pracę pozostałym zdającym	0
	§ 99 ust. 2	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
§ 146 ust. 3	stwierdzenia naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzenia egzaminu	0	
Liczba wglądów ¹ (§ 107)		1	

* Dane dotyczą obu poziomów egzaminu (podstawowego i rozszerzonego) łącznie.

¹ Na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz.U. nr 83, poz. 562, ze zm.)

4. Podstawowe dane statystyczne

Wyniki zdających

Wykres 2. Rozkład wyników zdających

Tabela 4. Wyniki zdających – parametry statystyczne

Liczba zdających	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
328	8	100	48	54	49	18

Dane w tabeli dotyczą tegorocznych absolwentów.

Poziom wykonania zadań

Tabela 5. Poziom wykonania zadań

Nr zad.	Obszar standardów	Sprawdzana umiejętność	Poziom wykonania zadania (%)
1.	Korzystanie z informacji	Korzystanie ze źródeł informacji o życiu społecznym – opisy Wiadomości: procesy społeczne, prawidłowości życia społecznego	68
2.	Wiadomości i rozumienie	Przemiany społeczeństwa polskiego, struktura społeczeństwa polskiego	30
3.	Wiadomości i rozumienie	Zagadnienia narodowościowe, struktura społeczeństwa polskiego	82
4.	Korzystanie z informacji	Krytyczna analiza materiału źródłowego, korzystanie ze źródeł informacji o życiu społecznym – rysunek satyryczny Wiadomości: przemiany w społeczeństwie polskim, media	80
5A	Korzystanie z informacji	Korzystanie ze źródeł informacji o życiu społecznym i politycznym – tekst publicystyczny Wiadomości: państwo i obywatelstwo	46
5B			76
6.	Korzystanie z informacji	Korzystanie ze źródeł informacji o życiu społecznym i politycznym – tekst popularnonaukowy Wiadomości: ideologie i doktryny polityczne	72
7.	Korzystanie z informacji	Korzystanie ze źródeł informacji o życiu politycznym – mapa Wiadomości: formy państw współczesnych	52
8.	Wiadomości i rozumienie	Zasady funkcjonowania organów władzy w Rzeczypospolitej Polskiej	71
9.	Korzystanie z informacji	Korzystanie ze źródeł informacji o życiu politycznym – opisy Wiadomości: organy władzy Rzeczypospolitej Polskiej i ich funkcjonowanie	42
10.	Wiadomości i rozumienie	Funkcjonowanie organów władzy w Rzeczypospolitej Polskiej	45
11.	Wiadomości i rozumienie	Organy samorządu terytorialnego w Rzeczypospolitej Polskiej	60
12.	Wiadomości i rozumienie	Akty prawne, organy władzy Rzeczypospolitej Polskiej	77
13.	Korzystanie z informacji	Korzystanie ze źródeł informacji o życiu politycznym – opisy Wiadomości: sądy, organy władzy Rzeczypospolitej Polskiej	66
14.	Korzystanie z informacji	Lokalizacja ważnych wydarzeń w czasie Wiadomości: działanie i rozwój Unii Europejskiej	58
15.	Wiadomości i rozumienie	Instytucje Unii Europejskiej	29
16.	Korzystanie z informacji	Korzystanie ze źródeł informacji o życiu politycznym – mapa polityczna i notka informacyjna Wiadomości: Problemy współczesnego świata	38
17.	Korzystanie z informacji	Krytyczna analiza materiału źródłowego, czytanie ze zrozumieniem przepisów prawnych – fragmenty deklaracji i konwencji Wiadomości: ochrona praw człowieka, źródła prawa	30
18.	Korzystanie z informacji	Korzystanie ze źródeł informacji o życiu społecznym i politycznym, krytyczna analiza materiałów źródłowych, analiza stanowisk różnych stron debaty Wiadomości: prawa człowieka, konflikty wartości	49
19A	Korzystanie z informacji	Korzystanie ze źródeł informacji o życiu społecznym i politycznym – wykresy Wiadomości: kultura polityczna, stosunki międzynarodowe	38

19B	Tworzenie informacji	Ocena działań organizacji z punktu widzenia określonej wartości Korzystanie ze źródeł informacji o życiu społecznym i politycznym, krytyczna analiza materiałów źródłowych – rezolucja Wiadomości: organizacje międzynarodowe, wartości społeczne	66
20.	Korzystanie z informacji	Rozpoznawanie ważnych postaci życia publicznego, korzystanie ze źródeł informacji o życiu publicznym – fotografie i notki Wiadomości: prawa człowieka we współczesnym świecie	54
21.	Korzystanie z informacji	Czytanie ze zrozumieniem przepisów prawnych – fragmenty konstytucji i ustawy Wiadomości: partie polityczne, funkcjonowanie organów władzy publicznej, konstytucja	82
22.	Korzystanie z informacji	Korzystanie ze źródeł informacji o życiu politycznym – schemat Wiadomości: partie polityczne, funkcjonowanie organów władzy publicznej	41
23.	Korzystanie z informacji	Korzystanie ze źródeł informacji o życiu politycznym, selekcja faktów Wiadomości: ideologie i doktryny polityczne, partie polityczne	61
24.	Korzystanie z informacji	Korzystanie ze źródeł informacji o życiu politycznym – dane z badań opinii publicznej w formie tabelarycznej Wiadomości: kultura polityczna, partie polityczne, kwestie społeczno-polityczne w społeczeństwie polskim	76
25.1.	Tworzenie informacji	Formułowanie wypowiedzi pisemnej zawierającej charakterystykę dylematów życia zbiorowego we współczesnym świecie i ocenę działań władz Korzystanie z informacji: rozpoznawanie problemów społecznych, korzystanie ze źródeł informacji o życiu społecznym i politycznym oraz krytyczna analiza materiałów źródłowych Wiadomości: prawa człowieka i procedury ich ochrony, organizacje międzynarodowe, problemy współczesnego świata	35
25.2.			18
25.3.			94

Komentarz

1. Analiza jakościowa zadań

W arkuszu na **poziomie podstawowym** najłatwiejsze dla maturzystów okazało się zadanie 28. (wykonało je 85% zdających), w którym należało na podstawie tekstu popularnonaukowego wymienić trzy elementy charakteryzujące specyfikę współczesnych konfliktów zbrojnych. Zdający nie mieli problemów z identyfikacją elementów zawartych w tekście do zadania i poprawnie je wymieniali. Spośród pięciu najłatwiejszych zadań jeszcze dwa sprawdzały podobne umiejętności, a dotyczyły wypisania kwestii z aktu prawnego (zad. 30., poziom wykonania 78%) oraz podania na podstawie tekstu popularnonaukowego różnic między narodem a społeczeństwem (zad. 4., poziom wykonania 76%). Cieszyć może fakt, że umiejętność selekcji materiału z tekstów źródłowych została przez tegorocznych maturzystów opanowana w stopniu zadowalającym. Warto podkreślić, że charakter tekstu (akt prawny, tekst popularnonaukowy) nie miał wpływu na poziom łatwości.

Najłatwiejsze zadania z arkusza na poziomie podstawowym, które sprawdzały przede wszystkim wiadomości i rozumienie, to zadania 1. (poziom wykonania 77%), w którym trzeba było przyporządkować nazwy postaw do opisów, i 20. (poziom wykonania 82%), w którym należało wykazać się rozumieniem zasad instancyjności w polskim wymiarze sprawiedliwości. Warto dodać, że zadania te miały charakter zamknięty, a materiał z nimi związany winien być obecny w procesie nauczania już podczas III etapu edukacyjnego.

W arkuszu na **poziomie rozszerzonym** najłatwiejsze okazało się zadanie 21. (poziom wykonania 82%), w którym – na podstawie aktów prawnych – należało wskazać zdania prawdziwe. Spośród siedmiu zadań łatwych jeszcze dwa sprawdzały podobne umiejętności, a dotyczyły wyjaśnienia problemu przedstawionego na rysunku satyrycznym – manipulacji informacją w mediach. (zad. 4., poziom wykonania 80%) oraz rozstrzygnięcia o prawdziwości/fałszywości zdań na podstawie tabeli z wynikami badań opinii publicznej (zad. 24., poziom wykonania 76%). Także dobrze zdający poradzili sobie z interpretacją aktu prawnego z punktu widzenia określonej wartości (zad. 19.B., poziom wykonania 66%).

Łatwe zadania z arkusza na poziomie rozszerzonym, które sprawdzały przede wszystkim wiadomości i rozumienie to zadania: 3. (poziom wykonania 82%), w którym należało wskazać uznane w Polsce mniejszości etniczne, 12. (poziom wykonania 77%), dotyczące podmiotów obowiązkowo uczestniczących w procesie legislacyjnym w Polsce i 5.B. (poziom wykonania 76%), w którym trzeba było podać nazwy zasad nabywania obywatelstwa. Warto dodać, że zadania te obejmowały wiedzę z poziomu podstawowego. Zadanie 12. z omawianego arkusza oraz zadanie 19. z arkusza z poziomu podstawowego były tożsame, a różniły się wyłącznie punktacją. Ich zbliżone współczynniki łatwości (poziom wykonania odpowiednio 77 i 71%) pokazują, że w zakresie wiedzy najbardziej bazowej zdający oba poziomy nie różnili się znacznie od siebie.

Umiejętność selekcji danych z materiałów źródłowych została przez tegorocznych maturzystów opanowana w stopniu zadowalającym. Tegoroczni maturzyści – inaczej niż w latach ubiegłych – dobrze opanowali wiedzę z zakresu zagadnień narodowościowych. Warto zauważyć, że w obu arkuszach nie było zadań bardzo łatwych.

Zadaniami bardzo trudnymi dla tegorocznych maturzystów rozwiązujących zadania w arkuszu na **poziomie podstawowym** były zadania sprawdzające wiedzę z zakresu organizacji międzynarodowych oraz organów samorządu terytorialnego w Polsce. W zadaniu 24. (poziom wykonania 9%) należało podać na podstawie opisu kompetencji poszczególnych organów ONZ nazwy głównych organów tej organizacji: Zgromadzenie Ogólne, Radę Bezpieczeństwa oraz Radę Gospodarczo-Społeczną. Zadanie

to często pozostawiano bez odpowiedzi w części lub w całości. Odpowiedzi uczniowskie były często bardzo przypadkowe i świadczące o braku elementarnej wiedzy:

	Opis kompetencji	Nazwa organu
A.	Organ plenarny ONZ złożony z przedstawicieli państw członkowskich, którego rola bywa określana jako stworzenie najszerszego forum wymiany poglądów.	Rada Europejska
B.	Organ, którego stałymi członkami są: USA, Wielka Brytania, Francja, Rosja i Chiny. Jest odpowiedzialny za prowadzenie operacji pokojowych pod auspicjami ONZ.	Organ Przedstawiciel
C.	Organ, którego jednym z zadań jest współpraca z organizacjami wyspecjalizowanymi ONZ. Zajmuje się m.in. sprawami ekonomicznymi, kulturalnymi i prawami człowieka.	Rada gospodarczo- kulturalna

W zadaniu 32. (poziom wykonania 16%) zdający mieli podkreślić prawidłową nazwę organizacji międzynarodowej, której skrótowiec był widoczny na ilustracji (UNHCR). Niepokojące było szczególnie podkreślanie odpowiedzi Fundusz Narodów Zjednoczonych na Rzecz Dzieci – jako że była to jedyna instytucja niezwiązana z uchodźcami, a zadanie to tworzyło wiązkę zadań pomocnych przy napisaniu rozszerzonej odpowiedzi na ten temat.

Trudniejszym niż zazwyczaj okazało się zadanie wymagające uzupełnienia tabeli – wpisania nazw organów stanowiących i kolegialnych organów wykonawczych samorządu terytorialnego Rzeczypospolitej Polskiej (zad. 17., poziom wykonania 14%). W odpowiedziach maturzystów rozwiązujących zadania w arkuszu na poziomie podstawowym widoczny jest brak wiedzy dotyczącej tej problematyki:

	Szczelbel samorządu terytorialnego	Organ stanowiący	Kolegialny organ wykonawczy
A.	powiat ziemski	rada gminy	sołtys
B.	województwo	sejmik województwa	prezydent

	Szczelbel samorządu terytorialnego	Organ stanowiący	Kolegialny organ wykonawczy
A.	powiat ziemski	rada gminy	starosta
B.	województwo	rada województwa	wojewoda

Warto zaznaczyć, że problematyka samorządowa okazała się dużo łatwiejsza dla zdających maturę z przedmiotu na poziomie rozszerzonym – poziom wykonania zadania 11., sprawdzającego wiedzę z tego zakresu, wyniósł 60%.

Duże problemy zdającym sprawiały również zadania z bloku *Polityka*, dotyczące wiedzy w zakresie znajomości nazw form demokracji bezpośredniej i liczby obywateli uprawnionych od realizacji jednej z jej form (zad. 8., poziom wykonania 27%), rozpoznawania czołowych postaci polskiej sceny politycznej przełomu XX i XXI wieku (zad. 14., poziom wykonania 19%). Relatywnie trudne okazało się także zadanie wymagające znajomości chronologii procesu integracji Polski z Unią Europejską (zad. 25., poziom wykonania 25%).

	Wydarzenie	Chronologia
A.	Ratyfikacja traktatu lizbońskiego przez Polskę. 2007/8	
B.	Podpisanie traktatu akcesyjnego przez Polskę.	
C.	Przystąpienie Polski do strefy Schengen. 2008	O
D.	Wstąpienie Polski do Unii Europejskiej. 2004	P

Poziom wykonania poniżej 30% miało także zadanie 31. Należało w nim podać na podstawie fragmentu *Konstytucji RP*, warunek jaki trzeba spełnić do uzyskania statusu uchodźcy, a następnie wskazać wyjątek od określenia „każdy” w przypadku skargi konstytucyjnej. Z prawidłowym rozwiązaniem pierwszej części zadania zdający mieli mniej problemów niż z drugą.

..... Musi być ona zgodna z ustawa.....

~~Te~~ Ten i leddrego... konstytucyjne prawa ~~z~~ lub wolności zostały
komunikowane.....

..... Jeżeli uchodźcą co... pochodzi z kraju, w którym
nie ma konstytucji, jest inny... wstąpi, rozim.

Trudności w odpowiedzi do tej części zadania wynikać mogą z faktu słabego opanowania umiejętności interpretowania przepisów prawnych.

W arkuszu na **poziomie rozszerzonym** żadne zadanie nie okazało się bardzo trudne. Jednym z najtrudniejszych było zadanie 17. (poziom wykonania 30%), w którym należało rozstrzygnąć, czy *Powszechna Deklaracja Praw Człowieka* (PDPC) ma charakter wiążący, oraz uzasadnić odpowiedź odwołując się do dwóch materiałów źródłowych zamieszczonych w arkuszu – fragmentów *Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka* oraz *Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności* (KoOPCiPW). Najczęściej popełnianym błędem było stwierdzenie, że PDPC ma charakter wiążący lub odpowiedzi niezawierające w uzasadnieniu odwołania do obu dokumentów.

..... etla... charakter... wiążący... Wynika to z faktu, że... jest... sygnatariuszem...
... przyznaje... każdej... osobie... podlegającej... ich... jurysdykcji... prawa...
... i... wolności... określone... w... Rozdziale... i... niniejszej... konwencji... Poza...
... tym... jak... wynika... z... Powszechnej... Deklaracji... Praw... Człowieka... ma... być...
... ona... przewidziana... i... poprzez... rozstrzygnięcia... a... charakter... krajowym...
... i... międzynarodowym... i... powszechnego... i... skutecznego... uznania... i... przewidzianego..."

..... Uważam, że... Powszechna... Deklaracja... Praw... Człowieka... nie... ma... charakteru...
... wiążącego... ,... powinno... praw... i... wolności... ,... które... przyznaje... w... krajach... Nie...
... każdy... warunek... dotyczący... do... przewidzianego... Deklaracji... ,... no... pewno... nie... czynię...
... tego... państwa... ,... które... żyje... w... niedemokratycznym... systemie..."

..... Powszechna... Deklaracja... Praw... Człowieka... nie... ma... charakteru... wiążącego...
... ponieważ... ustanowiona... ona... została... jako... międzynarodowy... standard...
... do... osiągnięcia... przez... wszystkie... narody... Ten... zadaniem... jest...
... nakłanianie... do... porównania... praw... i... wolności... człowieka... oraz...
... ich... zabezpieczenia... przyznaje... ona... prawa... i... wolności... ,... wszelkich...
... nie... przewiduje... sankcji... za... ich... niepełnienie... ."

W zadaniu należało wykazać się nie tylko wiadomościami z zakresu bloku *Prawo*, ale także umiejętnościami krytycznej analizy (a nie prostego odczytywania) tekstów prawnych.

Trudności sprawiła też zdającym nietypowa analiza badań opinii publicznej zamieszczonych na wykresach (zad. 19.A., poziom wykonania 38%).

Trzy z pięciu najtrudniejszych zadań z arkusza na poziomie rozszerzonym sprawdzały wyłącznie lub przede wszystkim wiedzę. 29% zdających poradziło sobie z zadaniem 15., które sprawdzało wiadomości z zakresu zasad działania Parlamentu Europejskiego – największą trudność zdającym przysporzyło prawidłowa odpowiedź na zdanie C. Poziom wykonania zadania 16., w którym należało podać nazwę i numer na mapie Sudanu Południowego, wyniósł 38%, zaś zadania 2., sprawdzającego rozumienie pojęcia *klasa średnia* – 30%.

2. Problem „pod lupą”

Zadanie rozszerzonej odpowiedzi w arkuszu na poziomie podstawowym oraz wypracowanie w arkuszu na poziomie rozszerzonym okazały się dla zdających zadaniami trudnymi – poziom wykonania wyniósł odpowiednio 29 i 35%. Warto podkreślić, że taki poziom nie był wynikiem braku umiejętności konstruowania wypowiedzi pisemnej w sensie filologicznym (w wypracowaniu poziom wykonania wyniósł w tej dziedzinie 94%), ale niewystarczającej wiedzy do odpowiedniego opracowania tematu oraz niewłaściwego wykorzystania materiałów źródłowych (w wypracowaniu poziom wykonania wyniósł w ostatniej dziedzinie 18%). Analizując wypowiedzi uczniów, możemy stwierdzić, że jedną z trudności zdających było prawidłowe odczytanie (a także doczytanie) tematu rozszerzonej odpowiedzi lub wypracowania.

Maturzyści w zdecydowanej większości podejmowali się rozwiązania zadania rozszerzonej odpowiedzi w arkuszu podstawowym, bardzo rzadkie były przypadki, aby piszący pisali zupełnie nie na temat. W przeważającej liczbie prac zdający skupili się na przedstawieniu przyczyn uchodźstwa i tylko wzmiankowali o skutkach, jakie wywołuje to zjawisko w państwach przyjmujących. Niestety, takie ujęcie problemu prowadziło niektórych zdających do mylenia kategorii uchodźstwa i emigracji zarobkowej.

Następnym problemem uchodźstwa to problem ekonomiczny. Należy się on z ciężką sytuacją materialną ludzi społeczeństwa. Wielu ludzi wyjeżdża z zagranicy w celu poprawy swojej sytuacji, materialnej związanej z brakiem pieniędzy.

Propozycje działań instytucji krajowych i unijnych przedstawiano w sposób ogólnikowy, nie odnosząc się do konkretnych działań, a jedynie do sugerowania, co należałoby zrobić, aby przyczynić się do integracji uchodźców ze społeczeństwami europejskimi. Niekiedy zamiast o instytucjach unijnych maturzyści pisali o organach ONZ i organizacjach pozarządowych, np. Human Rights Watch.

Mysle, że uchodźstwo jest problemem dużej rangi. Ludzie opuszczają swoją ojczyznę, w różnych celach, m.in. zarobkowych, w aspektach politycznych a nawet z powodu prześladowań rasowych. Narzuca jest, aby podjąć próbowość rozwiązać,

ten problem, walczyć z nim. Zaproponować działania, które będą miały na celu zmniejszenie tego problemu. W przedstawiciele różnych krajów, powinni wprowadzić, różne udogodnienia, które przyczynią się do rozwiązania problemu. Wielu ludzi ucieka, ~~natomiast z tego~~ że musi opuścić swoją kraj, dlatego państwa muszą, działać, angażować się w ten problem, aby mógł być on rozwiązany.

W arkuszu maturalnym na poziomie rozszerzonym w zadaniu 25. zdający byli proszeni o napisanie wypracowania – mieli do wyboru dwa tematy:

1. Scharakteryzuj system ochrony praw człowieka Organizacji Narodów Zjednoczonych oraz – odwołując się do przykładów dwóch państw – kwestię łamania praw i wolności człowieka w XXI wieku.
2. Odwołując się do unormowań prawnych oraz przemian sceny politycznej, scharakteryzuj polski system partyjny w XXI wieku.

Zdecydowanie częściej wybierany był temat 1.

W pierwszym wypracowaniu maturzyści, charakteryzując system ochrony praw człowieka ONZ, skupiali się na przyczynach powstania tego systemu oraz na ocenie jego skuteczności, natomiast nie charakteryzowali go z punktu widzenia dokumentów ONZ i organizacji pomocniczych oraz ich uprawnień, celów i zakresu działania. Częstym błędem zdających było uznawanie KoPCiPW za dokument ONZ oraz Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu za organ ONZ.

Organizacja Narodów Zjednoczonych w skrócie: ONZ.

Dla wielu ludzi termin dobrze znany, ale czy wiemy, po co w ogóle
 ona organizacja istnieje. W mojej pracy postaram się, żebyś nie,
 schematyzować system ONZ oraz podać przykłady łamania
 praw i wolności człowieka w XXI wieku; wielu w którym cywilizacja
 jest bardzo dobrze rozwinięta i powinna sobie radzić z problemami
 występującymi w danym państwie.

ONZ działa w sposób humanitarny. Jej celem jest zapobieganie
 rozpowszechnianiu się agresji skierowanej przeciwko ludziom cywilnym,
 bezbronnyim, a także nawet ludziom nie mającym pojęcia, że znajdują się
 w niebezpieczeństwie. Ma ona na celu pomoc ze strony państw
 przynależących do owej organizacji, narodom będącym w takiej
 potrzebie. Gdyby nie była organizacja czy również wiele innych działających
 na skalę światową, moglibyśmy mieć do czynienia z takim przynależnym
 naturalnym ludzi, jak również masowymi morderstwami na ~~to~~ dziesiątkach
 tysięcy. Jak mogliby wyprzedzić ^{krój} kraj do którego emigruje wielu uchodźców,
 podzi w swoim państwie nie czują się bezpieczni? Temu właśnie zapobiec
 chcą różne organizacje w tym Organizacja Narodów Zjednoczonych.

Agresja na ludziach cywilnych, morderstwa, masowe morderstwa,
 mało słyszy się o takich przypadkach, co nie znaczy, że takowe nie
 występują, pomostu często są one ukrywane, nie odstawiane do odbioru
 publicznego. Zastanawiamy się, czy jest to dobrym sposobem. Każdy
 człowiek ma prawo do życia, do funkcjonowania we współczesnym
 świecie, do rozwoju kulturalnego, do założenia rodziny, dlatego
 więc takowe prawo jest nieraz w tak brutalny sposób odbierane człowiekowi.

W drugim wypracowaniu zdający skupiali się na opisie systemu wielopartyjnego w Polsce, pomijając konieczność scharakteryzowania przemian sceny politycznej w XXI wieku.

W Polsce funkcjonuje system rozbiła wielopartyjnego. Oznacza to, że do wyborów swoich kandydatów z moim zgierzei wiele komitetów wyborczych. Poprzez dużą konkurencję na scenie politycznej sprawa ma utworzenie większego między się niewielkie. Dlatego też po wyborach tworzą się koalicje rządowe składające się z dwóch lub nawet trzech partii. W Polsce działają partie różniące posiadające swoich członków w całym kraju, mające swoje struktury, hierarchie, cele i programy polityczne wykorzystywane by pokazać swoje postulaty i pomysły przed wyborcami. Dowodem na to także funkcjonowanie w Polsce partii: Światopoglądowych, zrzeszających swoich członków wokół określonych dążeń i ideologii.

Kolejnym problemem maturzystów była słaba znajomość zagadnienia pod względem prawnym. W temacie pierwszym często widoczna była niewielka wiedza na temat dokumentów i instytucji systemu ochrony praw człowieka ONZ.

Konwencja o wymiarze ochrony praw człowieka Organizacji Narodów Zjednoczonych. Warto też wspomnieć o Deklaracji Praw Człowieka, która ma o ochronie praw. Są w niej zawarte standardy, jakie powinny zostać osiągnięte przez państwa, które przestrzegają prawa człowieka. Deklaracja ta powinna być powszechnie uznana. Zawiera ona prawa i wolności, jakie przysługują człowiekowi.

W temacie drugim powoływano się na regulacje prawne dotyczące systemu partyjnego w Polsce, ale skupiano się głównie na prawach i zasadach wynikających z Konstytucji RP. Maturzyści, którzy wybrali temat 2., charakteryzując przemiany polskiej sceny politycznej, najczęściej pomijali omówienie dekompozycji środowiska AWS i UW oraz powstania PO i PiS, a także nowych ugrupowań partyjnych. Często – zbytecznie z punktu widzenia tematu i jednocześnie błędnie – opisywano system partyjny przed 1989 rokiem.

Na dzień dzisiejszy w Polsce mamy do czynienia z systemem dwublokowym, odmianą systemu wielopartyjnego. Może on funkcjonować nie względu na zasadę pluralizmu politycznego ~~w Polsce~~ jako następstwa w państwach demokratycznych. Sposób prowadzenia partii określa Art. 11 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Jeszcze ćwierć wieka temu w Polsce występował system jednopartyjny z PZPR u władzy. Poniżej 25 lat na polskiej scenie politycznej ^{od momentu wprowadzenia demokracji} występowała ~~liczba~~ ~~z~~ ~~zakładanych~~ partii, teżewia ich lub przekształcania. Kluczem obecnie jest system dwublokowy? Mimo utworzenia przez Schemat dotychczas rywalizacji do Sejmu jak ~~na~~ wielkie poparcie ma Platforma Obywatelska, potrzebując dla rozwiązania koalicji z inną partią ~~przekroczyć~~ próg 130 mandatów ~~co umożliwia wejście do parlamentu jako~~ ~~partia wygrywająca (lub koalicja parlamentarna)~~ by i być większością w parlamencie. ~~System~~ System ~~inaczej~~ tem, inaczej rzecz ujmując, ^{grupuje} ~~partie~~ partie polityczne ~~grupuje~~ się w tzw. bloki. Łączą się one na podstawie jednego lub kilku wspólnych elementów rowantych w ich ~~programach~~ programach politycznych.

Zaletami systemu dwublokowego są:

- zobowiązanie do nymarcowania wspólnego stanowiska i porozumienie
- mniejsze partie także czynnie biorą udział w kształtowaniu opinii społecznej. ~~Wzrost~~

Zdający piszący temat 1., trochę lepiej poradzi sobie z charakteryzowaniem kwestii łamania praw człowieka w opisach wybranych przez siebie dwóch państw. Prawidłowo podawano przykłady państw, w których łamane były prawa człowieka, natomiast gorzej przedstawiała się już kwestia charakterystyki łamania tych praw. Najczęściej wypracowania ograniczały się tylko do wymieniaania praw, które były łamane, przy czym podając przykłady podchodzono to tego bardzo schematycznie, nie wnikając, na czym polega problem łamania praw w danym państwie.

Przykładem jednej z jednych państw, który stał się kwestią prawa i wolności człowieka jest Egipt i rok nie tak odległy, ponieważ był to rok 2013. Pewnego słonecznego dnia doszło do strajku w całym państwie. Kłame do zamieszek, które stopniowo przenosiły się na inne miasta. Doszło do nich ponieważ naród egipski pragnął obalić dwuosobowego prezydenta, miało to również charakter religijny. Jak wiadomo Egipt w Egipcie duży stopień ludności to muzułmanie, natomiast możemy tam wielu przeciwników religii chrześcijańskiej, która też jest wyznawana w tym kraju. Wiele w telewizji było słychać o napadach terrorystycznych np.: podłożeniu bomby pod autobus przewożący turystów, wielu ludzi poginęło walcząc o dobro swojego kraju, o to, że miało swoje zdanie. Temu właśnie próbuje zapobiec ONZ. W takich sytuacjach poddaje się pod ochronę ludzi cywilnych, turystów, zapewnia im bezpieczny powrót do kraju, by dłużej nie miało miejsca takowe zdarzenie.

Kolejnym przykładem były zamieszki na Ukrainie, który które miały miejsce w tym roku. Każdy obawiał się wtedy o swoje życie, o bezpieczeństwo swoich bliskich, ponieważ Polska graniczy z Ukrainą, wielu Polaków przebywa tam, na co dzień obcuje z tym państwem. Na szczęście skończyło się to w odpowiedni sposób poprzez otworzenie ludności krajowej do jednego państwa chcą przynależeć. Nie mniej jednak Rosja miała w swoich planach użyć siły, gdyby tak się stało mogłoby dojść do rozpoczęcia III wojny światowej. W tym wypadku ONZ zapewniłaby ochronę ludności cywilnej. Doszłoby do wszelkich porozumień pomiędzy państwami, aby jak najszybciej zakończyć wojnę światową.

3. Wnioski i rekomendacje

Analiza wyników egzaminu z wiedzy o społeczeństwie pozwala na wyciągnięcie następujących wniosków dotyczących pracy z maturzystami w kolejnych latach.

Maturzyści najczęściej problemów mieli z zadaniami, w których sprawdzano bardziej szczegółową wiedzę z zakresu przedmiotu. Wiedza o społeczeństwie to przedmiot, w którym mamy do czynienia z kilkoma dyscyplinami nauk społecznych – przede wszystkim: socjologią, politologią i prawem. Wymaga on więc obszernej i holistycznej wiedzy. Podkreślanie tego, że bez wiedzy na odpowiednim poziomie trudno osiągnąć dobry wynik na maturze z tego przedmiotu wydaje się ważnym zadaniem nauczycieli.

Niezadawalający poziom wykonania przez uczniów zadania rozszerzonej odpowiedzi w arkuszu na poziomie podstawowym oraz wypracowania w arkuszu na poziomie rozszerzonym pozwala na stwierdzenie, że należy poświęcić dużo uwagi konstruowaniu przez uczniów prac pisemnych. Przy tym w ich sprawdzaniu należy zwracać szczególną uwagę na poziom wiedzy (w tym braki w niej występujące), który – jak wskazuje analiza – okazał się kluczowe dla wyników rozwiązujących te zadania.

Niski średni wynik zadania 8. w arkuszu na poziomie podstawowym oraz zadania 2. w arkuszu na poziomie rozszerzonym wskazuje, że należy w większym stopniu egzekwować od uczniów wiedzę pojęciową.

Problemy zdających z rozwiązaniem zadania 14., 15., 17. i 18. w arkuszu na poziomie podstawowym oraz zadania 9. i 10. w arkuszu na poziomie rozszerzonym dają asumpt do stwierdzenia, że jeszcze większy nacisk należy położyć na wiedzę z zakresu uprawnień poszczególnych organów państwowych, jak i uprawnień oraz organizacji samorządu terytorialnego w państwie polskim.

Niski średni wynik zadania 24., 25. i 32. w arkuszu na poziomie podstawowym oraz zadania 15. i 16. w arkuszu na poziomie rozszerzonym wskazuje, że uczniowie winni znacznie bardziej przygotowywać się także z problematyki stosunków międzynarodowych, szczególnie organizacji międzynarodowych i ich struktury.

Poziom wykonania zadania 31. w arkuszu na poziomie podstawowym oraz zadania 17. w arkuszu na poziomie rozszerzonym wskazuje, że trudna dla zdających była także kwestia bardziej złożonej interpretacji przepisów prawnych, szczególnie jeśli wymagało to zestawienia dwóch materiałów i ich przetworzenia. Należy zatem na lekcjach wiedzy o społeczeństwie poświęcić więcej czasu na kształtowanie tego typu umiejętności.

Poziom wykonania zadań wymagających krytycznej analizy materiałów zawierających dane z badań opinii publicznej, a zatem zadania 3., 6. i 9. w arkuszu na poziomie podstawowym i 19A w arkuszu na poziomie rozszerzonym pokazuje, że należy ćwiczyć odczytywanie danych z różnych typów wykresu oraz wskazywać na użyteczność podstawowej wiedzy matematycznej w tym zakresie, np. podkreślać różnicę między procentem a punktem procentowym. Warto też podkreślić, że niektóre z tego typu zadań (3. i 9. w arkuszu na poziomie podstawowym oraz 24. w arkuszu na poziomie rozszerzonym) były wykonywane na podobnym poziomie zarówno przez zdających mających wyższy, jak i niższy średni wynik matury z przedmiotu. Oznacza to, że uczniowie lepsi nie powinni lekceważyć tego typu umiejętności.